

KAHDEN RYHMÄN VERTAILU

Jouko Miettunen

Center for Life-Course and Systems Epidemiology

jouko.miettunen@oulu.fi

Luennon sisältö

Luokitellut muuttujat

- Ristiintaulukko, prosentit
- Khiin neliötesti (χ^2 -testi)

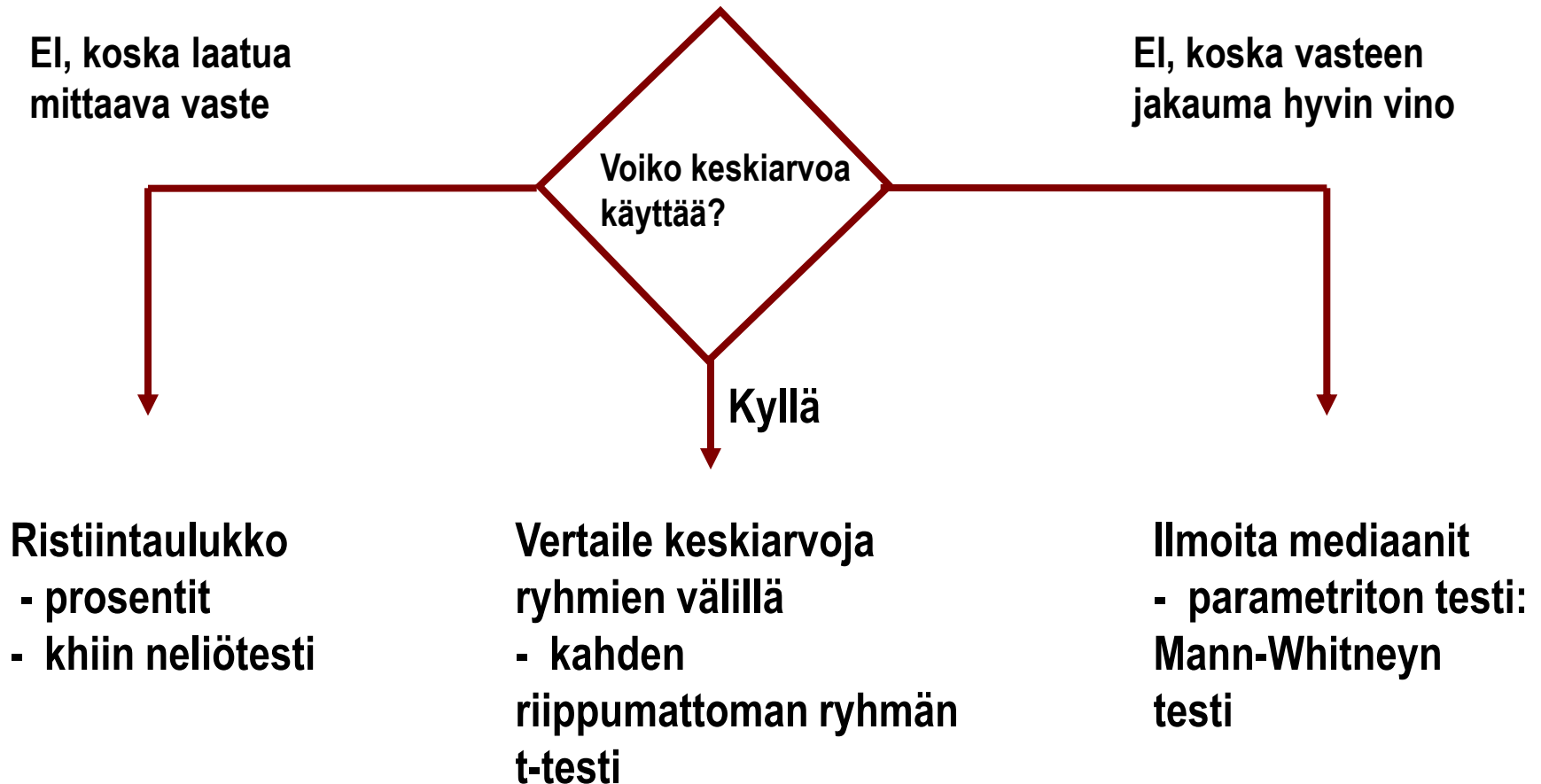
Jatkuvat muuttujat

- Keskiarvo, t-testi
- Mediaani, Mann-Whitneyn U-testi

Tutkimusongelma

- Verrataan 2 eri ryhmää tai käsittelyä
  - sukupuoli, hoitomuoto, opetusmenetelmä, taustatekijä, riskitekijä, sairas/terve, ...
  - ryhmä i = (kuvitteellinen) populaatio, joka koostuu kaikista (henkilöt tms.) käsittelyn i saaneista tilastoyksiköistä ($i = 1$ tai 2)
- Testattava nollahypoteesi H_0 :
  - tutkittava ominaisuus (vastemuuttuja) on jakautunut kahdessa ryhmässä samalla tavalla (ts. ei eroa)

Menetelmän valinta (2 ryhmää)

Kahden ryhmän vertailu

- Olkoon
  - X_1 = tutkittava ominaisuus osajoukossa 1 ja
  - X_2 = tutkittava ominaisuus osajoukossa 2
- Käytettävät menetelmät
  - χ^2 –testi luokkamuuttujille
  - t-testi (symmetrinen jakauma)
  - parametriton Mann-Whitneyn testi (vino jakauma)

Jatkuva vai luokiteltu muuttuja?

- Ilmiöt ovat usein jatkuvia, muuttujat kuitenkin usein luokiteltuja
- Luokittelemalla
  - menetetään tietoa
  - selkeytetään tulosten esittämistä
- Analyysimenetelmät erilaisia

Luokitellut muuttujat

Suhteellisten osuuksien vertailu

Esimerkki: Koulumenestyksen yhteys itsemurhaan psykoottisilla ja ei-psykoottisilla (Pohjois-Suomen vuoden 1966 Syntymäkohortti, 35-vuotisseuranta)

Diagnostic groups	Mean school marks under 8.5		Good school performance (8.5 and over)	
	Suicides/all	%	Suicides/all	%
All non-psychotic ($n = 10\,546$)	43/8470	0.5	2/2076	0.1
No diagnosis‡ ($n = 10\,242$)	31/8189	0.4	2/2053	0.1
Non-psychotic disorder§ ($n = 304$)	12/281	4.3	0/23	0
All psychoses ($n = 149$)	6/127	4.7	4/22	18.0
Other psychosis ($n = 54$)	1/47	2.1	2/7	28.6
Schizophrenia ($n = 95$)	5/80	6.3	2/15	13.3
Total	49/8597	0.6	6/2098	0.3

Alaräisänen ym. Good school performance is a risk factor of suicide in psychoses: a 35-year follow up of the Northern Finland 1966 Birth Cohort. Acta Psychiatr Scand 2006; 114: 357-62.

Ristiintaulukkona

Tilastollinen testi on khiin neliötesti

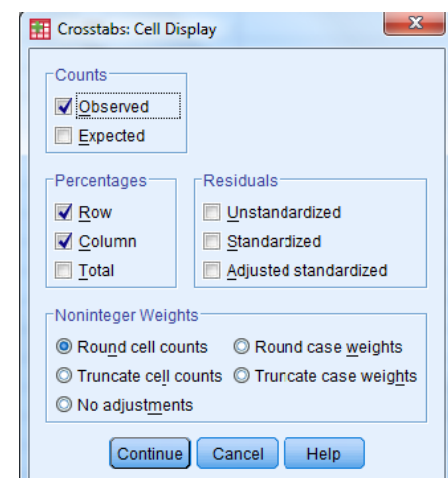
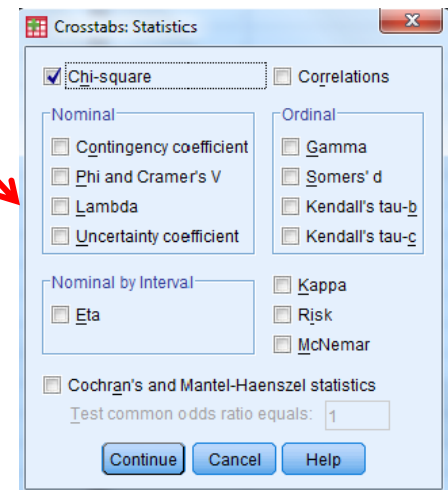
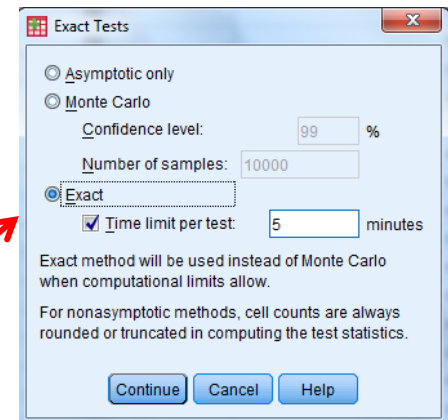
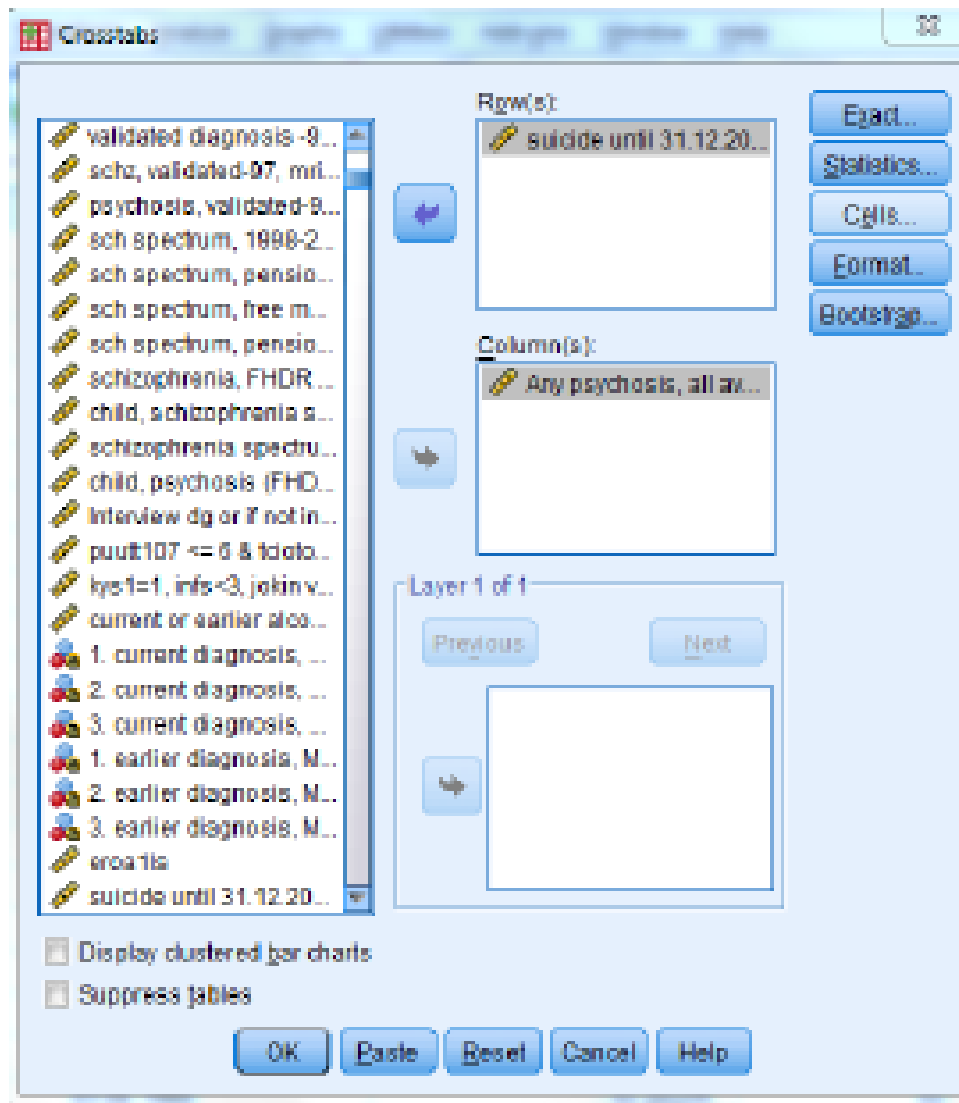
Koulumenestys	Itsemurha		Ei itsemurhaa		Kaikki	p-arvo
	n	%	n	%		
Ei-psykoottiset						0.001
• keskiarvo <8.5	43	0.5	8427	99.5	8470	
• keskiarvo >8.5	2	0.4	2074	99.6	2076	
Psykoottiset						0.020
• keskiarvo <8.5	6	4.7	121	95.3	127	
• keskiarvo >8.5	4	18.0	18	82.0	22	

SPSS: Analyze > Descriptive statistics > crosstabs (statistics -> Chi-square)

χ^2 -TESTI

- Voidaanko ristiintaulukon ehdollisten prosenttijakaumien ero selittää satunnaisvaihtelun aiheuttamaksi?
- Testin nollahypoteesi on muotoa
  - H_0 : Tutkittavan muuttujan jakaumat ovat samat eri osajoukoissa
- Testisuurena käytetään ristiintaulukosta laskettavaa χ^2 -testiä tai Fisherin testiä

SPSS: Analyze > Descriptive statistics > crosstabs (statistics -> Chi-square)

Esimerkki

- Pohjois-Suomen 1966 syntymäkohortti
- Äidin raskauden aikaisen tupakoinnin yhteys luokiteltuun syntymäpainoon

χ^2 –testi: syntymäpaino kaksiluokkaisena

			weight at birth, < 2.5 kg		Total
			>= 2.5 kg	<2.5 kg	
mother's smoking	yes	Count	1480	88	1568
		% within mother's smoking	94,4%	5,6%	100,0%
		% within weight at birth, < 2.5 kg	14,6%	25,0%	14,9%
	no	Count	8664	264	8928
		% within mother's smoking	97,0%	3,0%	100,0%
		% within weight at birth, < 2.5 kg	85,4%	75,0%	85,1%
Total		Count	10144	352	10496
		% within mother's smoking	96,6%	3,4%	100,0%
		% within weight at birth, < 2.5 kg	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	58,472 ^a	1	,000	,000	,000	
Continuity Correction ^b	57,875	1	,000			
Likelihood Ratio	66,195	1	,000	,000	,000	
Fisher's Exact Test				,000	,000	
Linear-by-Linear Association	58,466 ^c	1	,000	,000	,000	,000
N of Valid Cases	10495					

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 223,66.

b. Computed only for a 2x2 table

c. The standardized statistic is -7,646.

- Pienille otoksille (mikäli SPSS ei laske Pearsonin exact p-arvoa)

χ^2 –testi: syntymäpaino kolmeluokkaisena

			weight at birth			Total
			- 2,5	2,5 - 4,5	4,5 -	
mother's smoking	yes	Count	88	1461	19	1568
		% within mother's smoking	5,6%	93,2%	1,2%	100,0%
		% within weight at birth	25,0%	14,8%	6,6%	14,9%
	no	Count	264	8396	268	8928
		% within mother's smoking	3,0%	94,0%	3,0%	100,0%
		% within weight at birth	75,0%	85,2%	93,4%	85,1%
Total	Count	352	9857	287	10496	
	% within mother's smoking	3,4%	93,9%	2,7%	100,0%	
	% within weight at birth	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	43,769 ^a	2	,000	,000		
Likelihood Ratio	43,347	2	,000	,000		
Fisher's Exact Test	43,020			,000		
Linear-by-Linear Association	43,310 ^b	1	,000	,000	,000	,000
N of Valid Cases	10495					

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 42,88.

b. The standardized statistic is -6,581.

HELSINGIN YLIOPISTO

Yleislääketieteen ja perusterveydenhuollon osasto
Ortopedian ja traumatologian klinikka

Päivystyspotilaissa oli enemmän (68 %) nuorimpaan ikäluokkaan ja ajanvarauspotilaissa enemmän (63 %) vanhimpaan ikäluokkaan kuuluvia, kun ikä jaettiin kolmeen luokkaan, 18 - 35-vuotiaisiin, 36 - 55-vuotiaisiin ja 56 - 74-vuotiaisiin. Ajanvaraus- ja päivystyspotilaiden välillä havaittiin erittäin merkitsevä tilastollinen ero (U-testi 36316.500, $p<0.001$ ja $\chi^2=33.337^{***}$, $df=2$).

Ajanvarauspotilailla oli useampia terveyskeskuslääkärillä tapahtuneita käyntejä kuin päivystyspotilailla (Taulukko 8). Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Samoin ajanvarauspotilailla oli useampia yksityislääkärillä tapahtuneita käyntejä kuin päivystyspotilailla. Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Päivystyspotilailla oli sitä vastoin useampia työterveyslääkärillä tapahtuneita käyntejä kuin ajanvarauspotilailla. Havaittu ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Taulukko 8. Lääkärillä käyntien määrät ajanvarauspotilailla ja päivystyspotilailla sekä näiden välisten erojen merkitsevyys

Lääkärillä käynnit	Ajanvarauspotilaat		Päivystyspotilaat		χ^2
	n	%	n	%	
Terveyskeskuslääkäri					20.712***, $df=2$
1 - 2 käyntiä	86	38	99	60	
3 - 7 käyntiä	130	58	57	34	
8 - 20 käyntiä	10	4	10	6	
Yhteensä	226	100	166	100	
Yksityislääkäri					n.s
1 - 2 käyntiä	81	67	60	71	
3 - 11 käyntiä	39	33	25	29	
Yhteensä	120	100	85	100	
Työterveyslääkäri					12.013***, $df=1$
1 - 2 käyntiä	40	38	55	63	
3 - 7 käyntiä	65	62	32	37	
Yhteensä	105	100	87	100	
Sairaala- tai poliklinikkalääkäri					n.s
1 - 2 käyntiä	76	54	54	52	
3 - 14 käyntiä	65	46	49	48	
Yhteensä	141	100	103	100	

Jatkuvat muuttujat

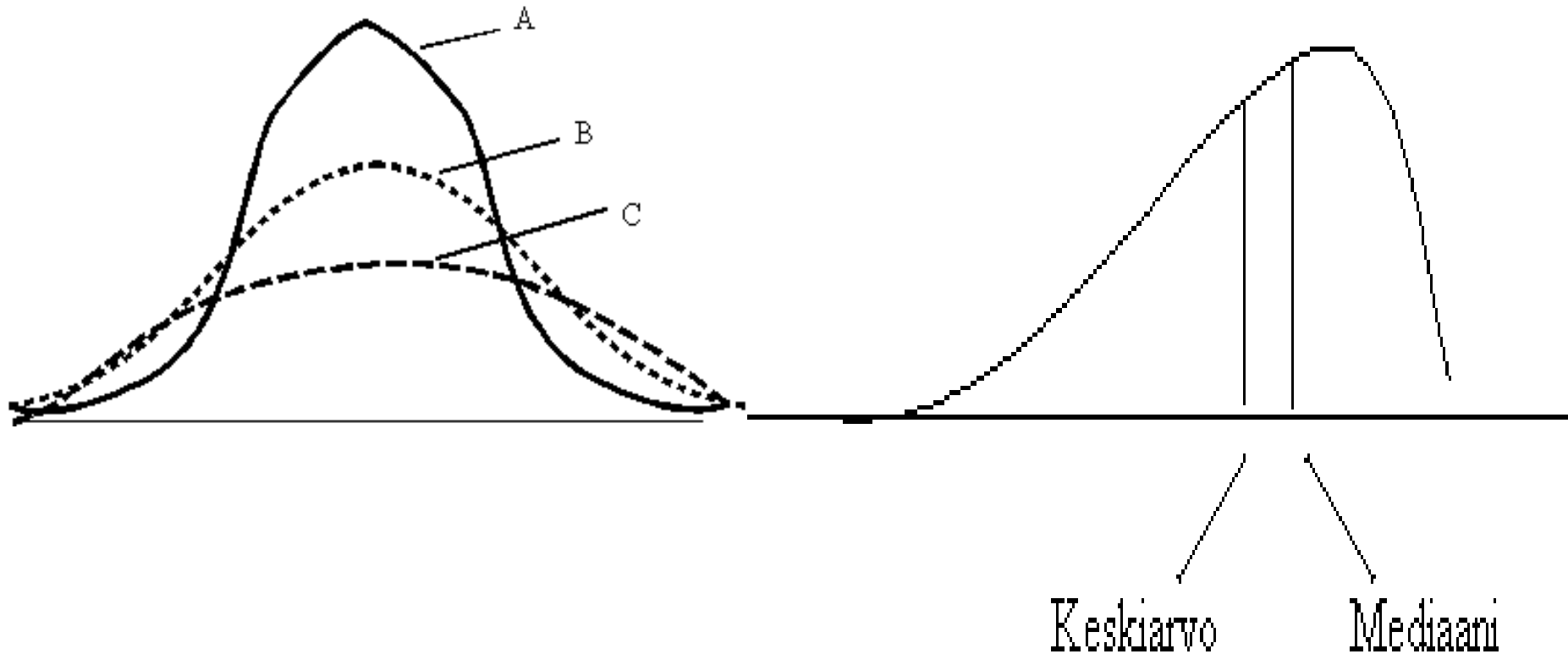
Keskiarvo vai mediaani?

- Keskiarvo soveltuu likimain normaalijakautuneelle aineistolle
- Mikäli aineistossa on paljon poikkeavia arvoja tai se on huomattavan vino, mediaani kuvaa muuttujan jakaumaa paremmin

Normaaliuden arviointi

- Mikäli mediaani ja keskiarvo eroavat huomattavasti toisistaan, jakauma ei ole normaalijakautunut
- Huipukkuus (*kurtosis*) ja vinous (*skewness*) kuvaavat normaalisuutta
- Erilaisia tilastollisia testejä normaalisuudelle, visuaalinen arvio on kuitenkin tärkeä (histogrammit ym.)

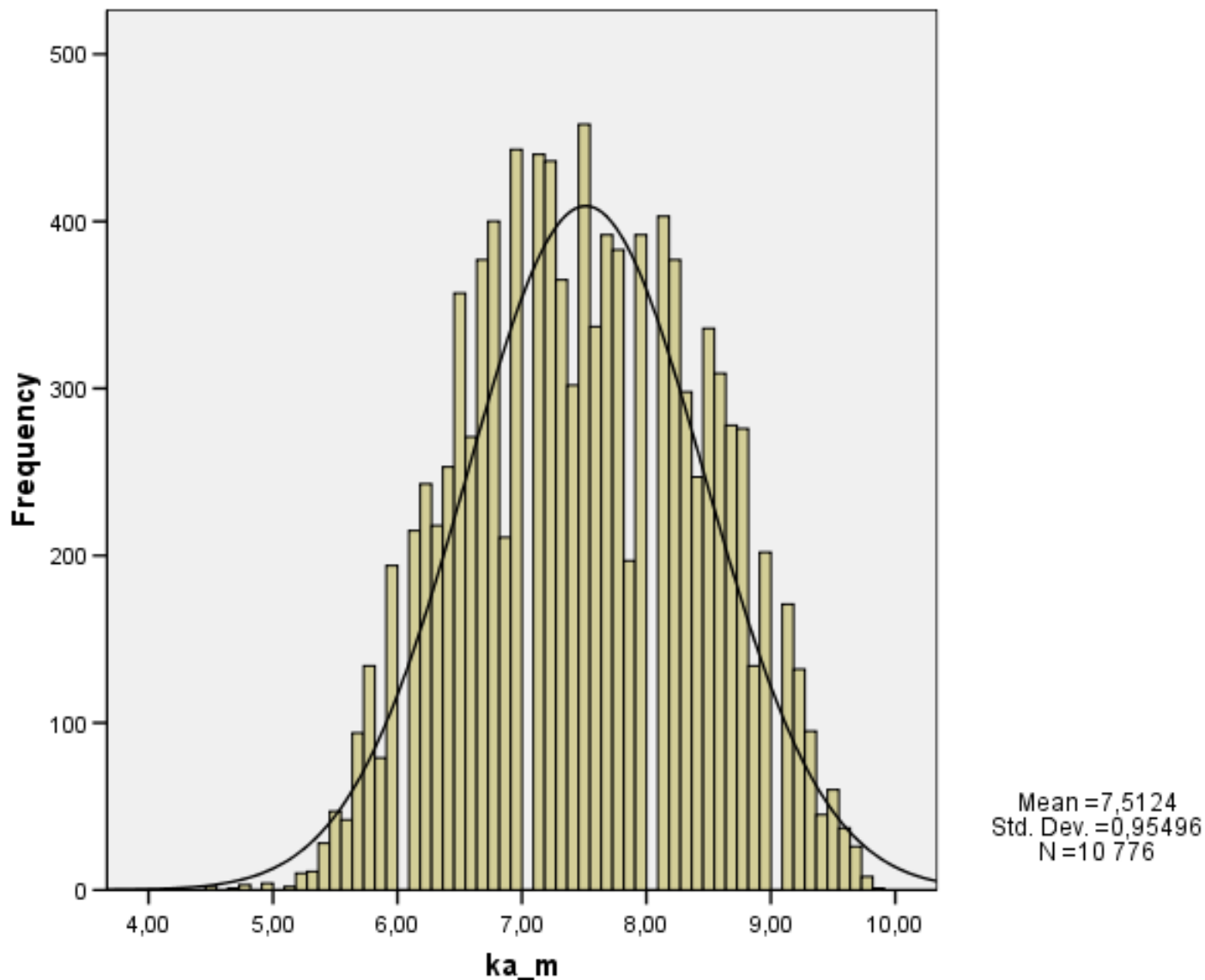
Muuttujien erilaisia jakaumia

B on normaalijakautunut.
A on positiivisesti huipukas jakauma
C negatiivisesti huipukas jakauma

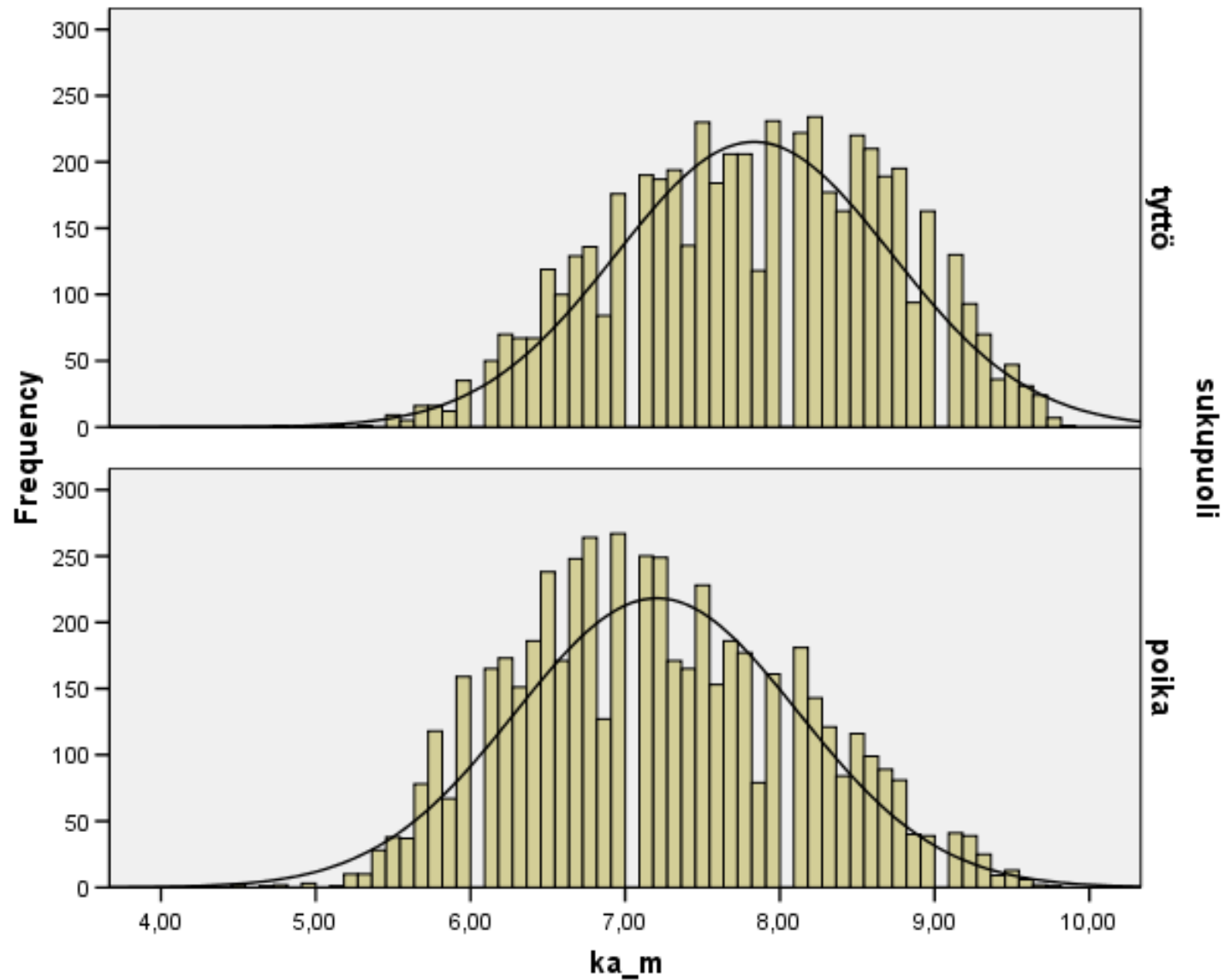
Havainnot ovat kasaantuneet oikealle
(jakauma on negatiivisesti vino eli
vino vasemmalle)

Esimerkki: kouluarvosana

SPSS: analyze > descriptive statistics > frequencies > charts / histogram

Arvosana sukupuolen mukaan

Määrää mittaava symmetrinen vaste

- Vertaile keskiarvoja ryhmissä
- Tilastollisen merkitsevyyden arvionti
  - Kahden ryhmän tapauksessa kahden riippumattoman ryhmän t-testi
  - SPSS: Analyze > Compare Means > Independent-Samples T-Test

Kahden riippumattoman ryhmän keskiarvojen t-testi

- Vertaillaan yhden ominaisuuden (muuttujan) keskiarvoja kahdessa eri perusjoukossa tai osajoukossa.
- Tutkittavan muuttujan oletetaan noudatettavan normaalijakaumaa
- Tietojenkäsittelyä varten tarvitaan lisäksi muuttuja, joka ilmaisee kummassa osajoukossa mittaus on tehty. Se on ns. ryhmittelymuuttuja (Grouping Variable).

t-testin hypoteesit

- H_0 : Tutkittavan ominaisuuden keskiarvo (odotusarvo) on yhtä suuri osajoukoissa 1 ja 2.
- H_1 : Tutkittavan ominaisuuden keskiarvot ovat erisuurat osajoukoissa 1 ja 2

Testisuureen kaavat

- Testisuureen havaittu arvo voidaan laskea kahdella eri kaavalla
  - kaava A
  - kaava B
- Kaavassa (A) oletetaan, että hajonta on osajoukoissa saman suuruinen eli tutkittavan ominaisuuden varianssit ovat yhtä suuret
- Kaavassa (B) tätä oletusta ei tehdä

Association of cannabis use with prodromal symptoms of psychosis in adolescence

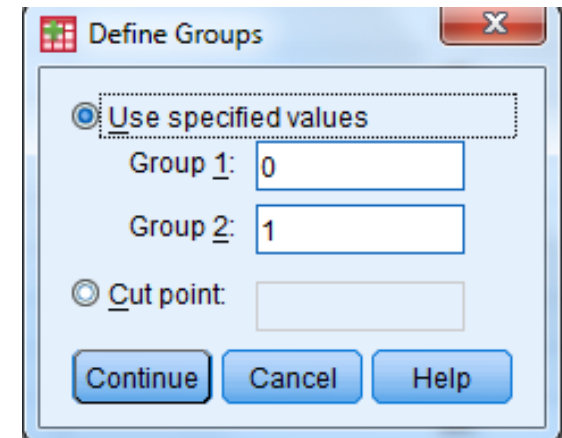
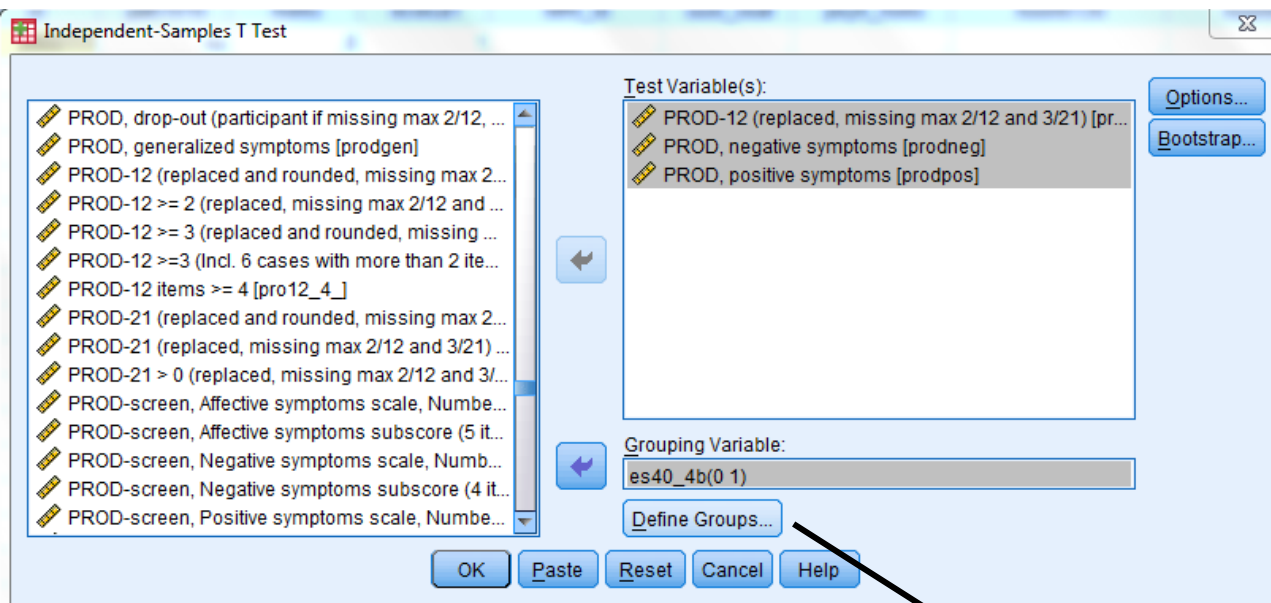
Jouko Miettunen, Sari Törmänen, Graham K. Murray, Peter B. Jones, Pirjo Mäki, Hanna Ebeling, Irma Moilanen, Anja Taanila, Markus Heinimaa, Matti Joukamaa and Juha Veijola

Table 1 Prodromal symptoms of psychosis categorised by cannabis use in the sample

Cannabis use ^a	PROD-screen sum score ^b		PROD-screen, ≥ 3 symptoms ^c
	<i>n</i>	Mean (s.d.)	<i>n</i> (%)
Never	5948	1.88 (1.94)	1749 (29.4)
Once	180	2.97 (2.53)	94 (52.2)
2–4 times	111	3.08 (2.61)	60 (54.1)
5 times or more	50	3.68 (2.90)	29 (58.0)
Regular use	9	3.11 (2.15)	5 (55.6)
a. Participants were asked the question 'Have you ever tried or used marihuana or hashish?			

n = 350
mean = 3.11
N = 188 (53.7%)

SPSS: Analyze > Compare Means > Independent-Samples T-Test

SPSS- tulostus

Group Statistics

Oletko kokeillut kannabista?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Psykoosin prodromaalioireet ei	6238	1,87	1,939	,025
kyllä	381	3,17	2,623	,134

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Psykoosin prodromaalioireet	Equal variances assumed	81,393	,000	-12,392	6618	,000	-1,298	,105	-1,503	-1,092
	Equal variances not assumed			-9,503	406,165	,000	-1,298	,137	-1,566	-1,029

Esimerkki: hajonnat eri suuret (kaava B)

Parametrittomat menetelmät

- Käytetään kun keskiarvo ei ole sopiva tutkittavan jakauman tunnusluku
  - vino jakauma
  - muista poikkeavat havainnot
- Ei tehdä oletuksia muuttujien todennäköisyysjakaumista
  - parametriton = jakauman muodon määrittävistä parametreista ei lausuta mitään

Mann-Whitneyn U testi

- Verrataan tutkittavan ominaisuuden jakaumaa kahdessa ryhmässä
- Oletetaan, että tutkittava ominaisuus on mitattu vähintään järjestysasteikolla
- Testi on tarkka, jos ominaisuus on määrää mittaava
- Menetelmä perustuu havaintojen järjestyslukujen vertailuun (yhdistetyssä otoksessa)

Mann-Whitneyn testin hypoteesit

- H_0 : Tutkittavan ominaisuuden jakaumat ovat samat vertailtavissa ryhmissä
- H_1 : Tutkittavan ominaisuuden jakaumat eroavat sijainniltaan

Määrää mittaava vino vaste

- Ilmoita mediaanit ryhmittäin
  - SPSS: **Analyze > Descriptive Statistics > Explore**
- Tilastollisen merkitsevyyden arvionti
  - Kahden ryhmän tapauksessa Mann-Whitneyyn testi
  - SPSS: **Analyze > Nonparametric Tests > Legacy dialogs > Two Independent Samples**

1: idkt 1111 Visible: 2312 of 2312 Variables

	idkt	sy	ke2	hierdg08	anypsychosis08	kutsupsykoosi	mri43y_part2	mri43y_part
1	1111	22.	.	no psych...	no	no	no	no
2	2511	04.	.	no psych...	no	no	no	no
3	3011	14.	.	no psych...	no	no	no	no
4	3711	07.	.	schizophr...	yes	yes	new participant	yes
5	4111	19.	.	no psych...	no	no	no	no
6	4911	11.	.	no psych...	no	no	no	no
7	5311	27.	.	no psych...	no	no	no	no
8	6111	10.	.	no psych...	no	no	no	no
9	6311	16.	.	no psych...	no	no	no	no
10	6411	16.	.	no psych...	no	no	no	no
11	7011	26.	.	no psych...	no	no	no	no
12	7311	04.	.	no psych...	no	no	no	no
13	7511	08.	.	no psych...	no	no	no	no
14	7811	12.	.	no psych...	no	no	no	no
15	8011	21.	.	no psych...	no	no	no	no
16	8211	04.	.	no psych...	no	no	no	no
17	8511	10.	.	no psych...	no	no	no	no
18	8611	22.	.	no psych...	no	no	no	no
19	10811	06.	.	no psych...	no	no	no	no
20	12011	04.12.1966	.	no psych...	no	no	no	no
21	12311	16.02.1966	.	no psych...	no	no	no	no
22	13511	21.04.1966	.	no psych...	no	no	no	no
23	13811	10.12.1965	.	no psych...	no	no	new participant	yes
24	14111	09.02.1966	.	no psych...	no	no	no	no

- Reports
- Descriptive Statistics
- Tables
- Compare Means
- General Linear Model
- Generalized Linear Models
- Mixed Models
- Correlate
- Regression
- Loglinear
- Neural Networks
- Classify
- Dimension Reduction
- Scale
- Nonparametric Tests**
- Forecasting
- Survival
- Multiple Response
- Missing Value Analysis...
- Multiple Imputation
- Complex Samples
- Quality Control
- ROC Curve...
- Amos 17...

- One Sample...
- Independent Samples...
- Related Samples...

Legacy Dialogs

- Chi-square...
- Binomial...
- Runs...
- 1-Sample K-S...
- 2 Independent Samples...**
- K Independent Samples...
- 2 Related Samples...
- K Related Samples...

Mann-Whitneyn testin esimerkki

- Tutkitaan yskösten histamiinipitoisuutta
- Aineisto koostui 22 tupakoijasta
  - 9 allergikkoa
  - 13 oireetonta

rank	ALLERGIKOT	EI ALLERGIAA	rank
7	31,0	4,7	1
11	39,6	5,2	2
16	64,7	6,6	3
17	65,9	18,9	4
18	67,6	27,3	5
19	100,0	29,1	6
20	102,4	32,4	8
21	1112,0	34,3	9
22	1651,0	35,4	10
		41,7	12
		45,5	13
		48,0	14
		48,1	15

Mediaanien vertailu: Mann-Whitney U-testi

Ranks				
	RYHMÄ	N	Mean Rank	Sum of Ranks
HISTAM histamiinipitoisuus	1 allergikot	9	16.78	151.00
	2 ei allergia	13	7.85	102.00
	Total	22		

Test Statistics(b)	
	HISTAM histamiinipitoi suus
Mann-Whitney U	11.000
Wilcoxon W	102.000
Z	-3.172
Asymp. Sig. (2-tailed)	.002
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.001(a)

a Not corrected for ties.
b Grouping Variable: RYHMÄ

Skitsofreniapotilaat tarvitsevat yhä paljon sairaalahoitoa

Lähtökohdat

Sairaalahoidon määrä on tärkeä skitsofrenian hoitoa ja hoidon kustannuksia kuvaava kriteeri. Runsas sairaalahoito voi olla merkki riittämättömästä tai tehottomasta avohoidosta.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineiston muodostavat sairaaloiden poistoilmoitusrekisteristä poimitut 18 006 vuosina 1987–2002 ensi kertaa skitsofrenian vuoksi sairaalahoitoon tullutta 15–64-vuotiasta potilasta, joiden sairaalahoitajakso ja niiden pituus selvitettiin vuoden 2003 loppuun asti. Potilaiden perhesuhteet saatiin väestörekisteristä. Seuranta-aikaan (keskimäärin 8,1 vuotta) suhteutettuja ensimmäisen sairaalahoidon pituutta sekä kaikkien sairaalahoitopäivien ja hoitojaksojen määriä selitettiin potilaiden taustalla ja sairaanhoitopiirillä Coxin regressioanalyysillä.

Tutkimusaineisto ja psykiatrinen sairaalahoitojen pituuksien, hoitojaksojen lukumäärien ja ensimmäisen avohoidon pituuden keskiarvot (ka) ja mediaanit (me) potilaiden taustan mukaan.

	Tutkittavia	Ensimmäisen sairaalahoidon pituus (vrk)		Kaikkien sairaalahoitojen pituus (vrk)		Sairaalahoitojaksojen lukumäärä (kertoja)		Sairaalahoitojaksojen keskimääräinen pituus (vrk)		Ensimmäisen avohoidon pituus (vrk)	
		ka	me	ka	me	ka	me	ka	me	ka	me
Kaikki	18 006*	97,8	42	362,3	144,5	6,10	3	88,4	39,2	923,9	322
SUKUPUOLI											
Miehet	9 844	109,3	43	393,7	151	6,06	3	99,9	41	865,5	290
Naiset	8 162	84,0	40	324,9	131	6,14	3	74,5	37,4	993,7	361
p-arvo**		0,00060		< 0,0001		0,88		< 0,0001		< 0,0001	

* Ensimmäisessä avohoidossa n = 17 755, **Mann–Whitneyn U-testi

Statistical analyses were performed using the SPSS 10.0 Software for Windows. Group differences for continuous variables were evaluated using the t-test. Group differences for all categorical variables were evaluated using the chi-square statistics.

Table 1 Differences between patients with better and poorer outcome from first inpatient treatment

	GAF $\geq$ 62 (= better outcome)	GAF < 62 (= poorer outcome)	Significance ¹
Number of patients	99	97	
Age (years)	34.23 $\pm$ 11.18	34.28 $\pm$ 14.01	n. s.
Percentage of males (%)	47.5	52.5	n. s.*
Diagnosis			
Schizophrenic patients n (%), N = 152	65 (42.8)	87 (57.2)	< 0.001*
Schizoaffective patients n (%), N = 44	34 (77.3)	10 (22.7)	
GAF at admission (mean summary score)	39.09 $\pm$ 14.64	36.94 $\pm$ 12.07	n. s.
Duration of inpatient treatment (days)	68.05 $\pm$ 49.93	67.36 $\pm$ 51.16	n. s.
Percentage of patients with acute onset (%), N = 65	55.4	44.6	n. s.*
Percentage of patients with non-acute onset (%), N = 131	48.1	51.9	n. s.*
Premorbid functioning (mean summary score of the Phillips Scale)	4.04 $\pm$ 2.50	5.26 $\pm$ 2.96	0.002
DUP			
patients with a DUP < 6 months n (%), N = 100	59 (59.0)	41 (41.0)	0.005* (chi-square)
patients with a DUP > 6 and < 12 months n (%), N = 29	17 (58.6)	12 (41.4)	
patients with a DUP > 12 months n (%), N = 67	23 (34.3)	44 (65.7)	

¹ statistical analyses were performed using the two-tailed t-test for independent samples or the chi-square statistics; the latter is indicated by *.

DUP Duration of untreated psychosis

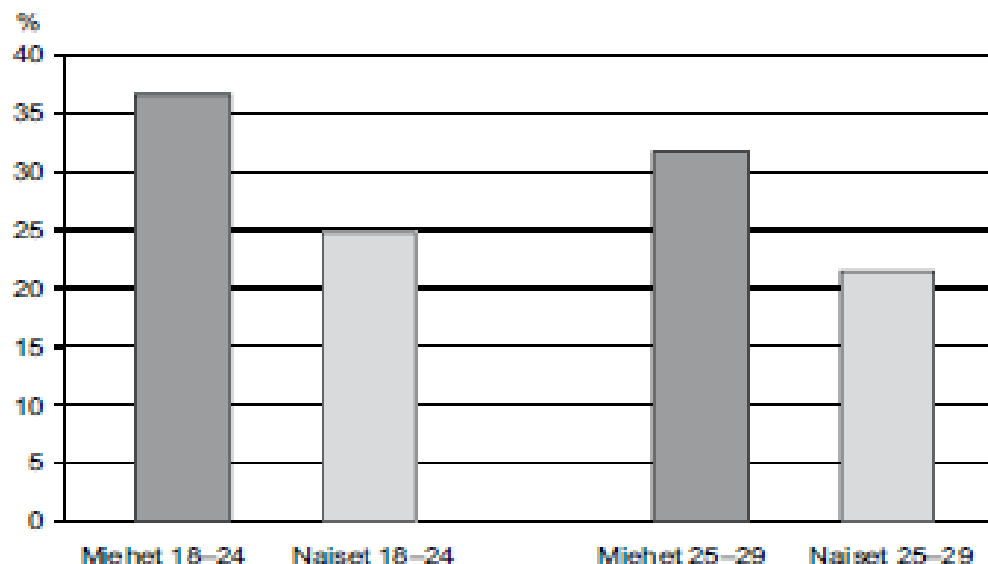
Taulukko 4.7.1. Päivittäin tupakoivien osuus (%).

	18–24	25–29	18–29 ¹
Miehet	36,6	31,7	34,7
Naiset	24,9	21,5	23,5
p ²			<0,001

¹ Ikävakioitu

² Sukupuolten välinen ero

Kuvio 4.7.1. Päivittäin tupakoivien osuus (%) 18–29-vuotiaista.¹

¹ Kuvion numeroaineisto on esitetty taulukossa 4.7.1.

Esimerkki

Onko diabeetikoiden jalkojen omahoito parantunut 20 vuoden aikana?

Lähtökohdat

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko diabeetikoiden tiedot hyvästä jalkojen hoidosta ja omahoidon toteuttaminen muuttuneet 20 vuoden aikana.

Menetelmät

Tutkimuksessa verrattiin Turun ja sen lähikuntien 20–69-vuotiaille diabeetikoille vuosina 1987 (n = 548) ja 2007 (n = 346) tehtyjen tutkimusten tuloksia. Vuoden 2007 aineiston ulkopuolelle jätettiin aiempaan tutkimukseen osallistuneet 16 diabeetikkoa.

Vuosien 1987 ja 2007 diabetesaineistojen taustatekijät sukupuolittain sekä sukupuolten että aineistojen väliset erot.

	Vuosi 1987 (n = 548)			Vuosi 2007 (n = 346)			Aineistojen välinen ero p
	Miehet	Naiset	p	Miehet	Naiset	p	
	(n = 278)	(n = 270)		(n = 165)	(n = 181)		
	%	%		%	%		
Tupakointi			0,0007			0,14	0,38
ei	65,5	78,5		70,9	77,9		
kyllä	34,5	21,5		29,1	22,1		
Lääkitys			0,18 ⁱ			0,75 ⁱ	<0,0001
vain ruokavalio	4,3	3,0		1,8	0,6		
vain tabletit	42,8	40,3		21,8	20,4		
vain insuliini	52,9	55,2		40,0	40,9		
yhdistelmähoito	-	1,5		36,4	38,1		

χ² –testi

Fisherin eksakti testi

Lääketieteen opiskelijoiden mielenterveyskysely

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena Oulun ja Helsingin lääketieteellisissä tiedekunnissa, sekä Oulun hammaslääketieteen tiedekunnassa lukuvuoden 2010-2011 aikana. Kyselyt jaettiin ja kerättiin pakollisissa opetustilaisuuksissa. Oulun opiskelijoista kaikki vuosikurssit paitsi 2. vuosikurssi osallistuivat kyselyyn.

Yleisen lääketieteen opiskelijoista 438 vastasi kyselyyn. Hammaslääketieteen opiskelijoita tutkimuksessa oli 147 henkilöä. Vastausprosentti yleisen lääketieteen puolella oli 69,4. Hammaslääketieteen puolella vastausprosentti oli 74,6.

Tutkimuksessa lääketieteen opiskelijoilla mielenterveyden ongelmien määrässä ei nähty selvästi kasvavaa trendiä vuosikurssilta toiselle. Hammaslääketieteen puolella sen sijaan ongelmat näyttivät lisääntyvän vuosikurssien myötä. Hammaslääketieteen puolella kaikkia SCL:n oiredimensioita näytti esiintyvän tilastollisesti merkittävästi yleistä lääketiedettä enemmän, kun tarkasteltiin klinisiä kursseja (3.-6. vuosikurssit) keskenään. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla merkittävää eroa yleisen ja hammaslääketieteen välille ei syntynyt.

Hammaslääketieteen opiskelijat myös kokivat opinnot selvästi raskaammiksi ja oman hyvinvointinsa keskimäärin huonommaksi kuin yleisen puolen kollegansa. Työmäärät hammaslääketieteen opiskelijoilla olivat myös suuremmat kuin yleisen lääketieteen puolella.

Molemmilla aloilla koettiin opiskelijoiden tarvitsevan lisää apua jaksamiseen. Opiskelijat toivoivat muun muassa toimivaa tutorointi-järjestelmää, joustavuutta opintoihin, matalan kynnyksen apua mielenterveysongelmissa ja erityisesti hammaslääketieteen puolella toivottiin opintojen kuormittavuuden vähentämistä.

Lääketieteen opiskelijoiden mielenterveyskysely

Yleisen lääketieteen 1. (n=101) ja 6. (n=103) vuoden opiskelijoiden SCL:n keskiarvot

Studentin t testi

	1. Vuosikurssin opiskelijat Ka (kh)	6. Vuosikurssin opiskelijat Ka (kh)	P-arvo
SCL 1. somaattiset oireet	0,41 (0,35)	0,25 (0,25)	<0,001
SCL 4. Masennusoireet	0,71 (0,66)	0,60 (0,55)	0,160
SCL 5. Ahdistusoireet	0,35 (0,36)	0,31 (0,36)	0,359
SCL 9. Psykoottiset oireet	0,24 (0,33)	0,10 (0,22)	0,001
SCL kokonaiskeskiarvo GSI (Global Severity Index)	0,46 (0,34)	0,34 (0,29)	0,010

Lääketieteen opiskelijoiden mielenterveyskysely

Kliinisen vaiheen lääketieteen (n=232) ja hammaslääketieteen (n=107) opiskelijoiden SCL-keskiarvot

	Yleinen lääketiede Ka (kh)	Hammas- lääketiede Ka (kh)	p-arvo
SCL 1. somaattiset oireet	0,34 (0,34)	0,64 (0,63)	<0,001
SCL 4. Masennusoireet	0,60 (0,56)	0,98 (0,71)	<0,001
SCL 5. Ahdistusoireet	0,33 (0,36)	0,57 (0,52)	<0,001
SCL 9. Psykoottiset oireet	0,13 (0,23)	0,27 (0,45)	<0,001
SCL kokonaikeskiar- vo GSI (Global Severity Index)	0,38 (0,32)	0,64 (0,51)	<0,001

Studentin t testi

